

Matmerking

Opplysninger om allergener

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Dokumentet er utarbeidet av EU kommisjonen og medlemstatene i fellesskap. Kunngjøringen er ikke rettslig bindende, men skal fungere som et hjelpemiddel til tolkning av ulike bestemmelser i regelverket om matinformasjon.¹

Kommisjonskunngjøring av 13.7.2017 om opplysninger om stoffer eller produkter som forårsaker allergier eller intoleranser som oppført i vedlegg II til *forordning (EU) nr. 1169/2011 om næringsmiddelopplysninger til forbrukerne.*

Publisert mai 2018

¹ Her finner du mer om matinformasjonsforordningen på EUs hjemmesider:
http://ec.europa.eu/food/safety/labelling_nutrition/labelling_legislation/index_en.htm

Aktuelt regelverk

Vi har ført opp relevante rettsakter, henvist til de norske forskriftene som implementerer rettsaktene og gitt lenke til Lovdata.

EU-rettsakt	Rettsakten er implementert som
Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1169/2011 av 25. oktober 2011 om næringsmiddelopplysninger til forbrukerne	Forskrift om matinformasjon til forbrukerne (matinformasjonsforskriften) https://lovdata.no/forskrift/2014-11-28-1497
Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 178/2002 av 28. januar 2002 om fastsettelse av allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket	Forskrift om allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket (matlovsforskriften) https://lovdata.no/forskrift/2008-12-22-1620

Hvordan kan regelverket etterleves?

Alle som importerer, produserer og selger mat har ansvar for å sette seg inn i og følge regelverket. Det er opp til virksomhetene å finne gode og praktiske løsninger som er i samsvar med regelverket. Virksomhetene er ansvarlig for at personalet kjenner til regelverket.

Gode rutiner er avgjørende i alle trinn i virksomheten for å oppnå trygg mat til kundene. Kravene om å identifisere og forebygge farer gjelder også for allergener, jf. forskrift om næringsmiddelhygiene². Virksomhetene må ha systemer som gjør at de på en egnet måte kan dokumentere og bekrefte at informasjon, f. eks. innhold av allergener i en matrett, er korrekt.

Mattilsynet fører tilsyn med virksomheter som restauranter, gatekjøkken, kantiner og andre som produserer, bearbeider og selger mat og drikke.

Virksomheten har et selvstendig ansvar for å følge regelverket. Mattilsynets oppgave er å påse at regelverket etterleves.

² Næringsmiddelhygieneforskriften (EF) 852/2004

Opplysninger om allergener i ikke ferdigpakkede næringsmidler må gis skriftlig

Artikkel 44 i matinformasjonsforordningen³ gir mulighet til å ha nasjonale tiltak for næringsmidler som ikke er ferdigpakket. Norge har ikke vedtatt dette. Det betyr at opplysninger om allergener i ikke ferdigpakkede næringsmidler må gis i skriftlig form. De skal være tilgjengelige direkte for forbruker. Opplysningene kan for eksempel gis på menyen, på et skilt, på skjerm eller på en plakat.

Ikke ferdigpakket mat er mat som selges over disk, på restaurant, kafeer, gatekjøkken, kantine, takeaway mm. Det samme er mat som serveres på sykehus, i barnehager o.l.

Alle virksomheter som håndterer mat og drikke som ikke er ferdigpakket, må informere skriftlig om innholdet av allergener. Dette gjelder for restauranter, kafeer, gatekjøkken, takeawaysteder, cateringfirmaer, boder mm. Matbutikker må også informere skriftlig om allergene ingredienser i ikke ferdigpakkede matvarer.

³ Matinformasjonsforskriften, § 1, artikkel 12. nr 5. jfr. artikkel 44.

KOMMISJONSKUNNGJØRING av 13.7.2017 om opplysninger om stoffer eller produkter som forårsaker allergier eller intoleranse som oppført i vedlegg II til forordning (EU) nr. 1169/2011 om næringsmiddelopplysninger til forbrukerne

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING.....	3
2. LISTE OVER ALLERGENER (VEDLEGG II I FORORDNING (EU) NR. 1169/2011)	3
3. REGLER FOR OPPLYSNINGER OM ALLERGENER FOR FERDIGPAKKEDE NÆRINGSMIDLER (SÆRLIG ARTIKKEL 21, LEST I SAMMENHENG MED ARTIKKEL 18 I FORORDNINGEN)	4
3.1 Når næringsmiddelet har en ingrediensliste	4
3.2 Dersom det ikke finnes en ingrediensliste	6
3.3 Merking av derivater fra samme allergen	6
3.4 Unntak	7
3.5 Frivillig gjentakelse	7
4. OPPLYSNINGER OM ALLERGENER FOR IKKE FERDIGPAKKEDE NÆRINGSMIDLER.....	8
5. OPPDATERING AV VEDLEGG II.....	8

1. Innledning

1. Denne kunngjøringen er ment som en hjelp for virksomheter og nasjonale myndigheter ved anvendelsen av de nye kravene i forordning (EU) nr. 1169/2011 når det gjelder angivelse av forekomsten av visse stoffer eller produkter som kan forårsake allergier eller intoleranse (artikkel 9 nr. 1 bokstav c) og vedlegg II i forordningen).
2. Forordning (EU) nr. 1169/2011¹ om næringsmiddelopplysninger til forbrukerne («forordningen») fastsetter nye krav om merking av allergener sammenlignet med det tidligere direktiv 2000/13/EF².
3. Det er særlig i henhold til det nye regelverket at det er påkrevd at forbrukerne alltid skal informeres om allergener i næringsmidler, også for ikke ferdigpakkede næringsmidler (artikkel 9 nr. 1 bokstav c) og artikkel 44). Medlemsstatene har imidlertid tillatelse til å vedta nasjonale tiltak om hvordan opplysninger om allergener skal gjøres tilgjengelige for ikke ferdigpakkede næringsmidler. Når det gjelder ferdigpakkede næringsmidler, fastsetter forordningen nærmere regler som fastsetter hvordan opplysningene om allergener skal angis på næringsmidler (artikkel 21). Derfor bør de eksisterende retningslinjene for merking av allergener som er utarbeidet innenfor rammen av direktiv 2000/13/EF, oppdateres slik at de gjenspeiler denne endringen i lovgivningen.
4. Denne kunngjøringen berører ikke fortolkninger som kan være gitt av Den europeiske unions domstol.

2. Liste over allergener (vedlegg II i forordning (EU) nr. 1169/2011)

5. Vedlegg II i forordningen inneholder en liste over næringsmiddelstoffer eller -produkter som kan forårsake allergier eller intoleranse. Denne listen er blitt opprettet på grunnlag av vitenskapelige uttalelser vedtatt av Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet (EFSA)³.
6. Innenfor rammen av vedlegg II bør følgende bemerkes:
 - «Kornslag» som oppført i vedlegg II punkt 1, skal forstås som en uttømmende liste.
 - «Egg» i vedlegg II punkt 3 viser til egg fra fjørfehold.
 - «Melk» i vedlegg II punkt 7 viser til melk fra melkekjertlene hos produksjonsdyr.
 - «Nøtter» som oppført i vedlegg II punkt 8, skal forstås som en uttømmende liste.

¹ Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1169/2011 av 25. oktober 2011 om næringsmiddelopplysninger til forbrukerne, om endring av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1924/2006 og (EF) nr. 1925/2006 og om oppheving av kommisjonsdirektiv 87/250/EØF, rådsdirektiv 90/496/EØF, kommisjonsdirektiv 1999/10/EF, europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/13/EF, kommisjonsdirektiv 2002/67/EF og 2008/5/EF og kommisjonsforordning (EF) nr. 608/2004, EUT L 304 av 22.11.2011, s. 18.

² Europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/13/EF av 20. mars 2000 om tilnærming av medlemsstatenes lovgivning om merking og presentasjon av samt reklamer for næringsmidler, EFT L 109 av 6.5.2000, s. 29.

³ [http://www.efsa.europa.eu/EFSA/Scientific Opinion/opinion_nda_04_en1,1.pdf](http://www.efsa.europa.eu/EFSA/Scientific%20Opinion/opinion_nda_04_en1,1.pdf)

- Vedlegg II omfatter ikke bare stoffer og produkter som er omtalt som dette på listen, men også produkter basert på disse. I tilfeller hvor mikroorganismer er blitt dyrket på et substrat som er en næringsmiddelingsrediens inkludert i vedlegg II, skal ikke disse mikroorganismene betraktes som produkter avledet av disse substratene.

3. Regler for opplysninger om allergener for ferdigpakkede næringsmidler (særlig artikkel 21, lest i sammenheng med artikkel 18 i forordningen)

7. I henhold til artikkel 21 nr. 1 bokstav a):

«Uten at det berører bestemmelsene vedtatt i henhold til artikkel 44 nr. 2, skal opplysningene nevnt i artikkel 9 nr. 1 bokstav c), oppfylle følgende krav:

a) De skal angis i ingredienslisten i samsvar med bestemmelsene fastsatt i artikkel 18 nr. 1, med tydelig henvisning til betegnelsen på det stoffet eller produktet som står oppført i vedlegg II, (...)»

3.1 Når næringsmiddelet har en ingrediensliste

8. Når det gjelder kornslag som inneholder gluten, som oppført i vedlegg II: ingredienser som er fremstilt av kornslag som inneholder gluten, skal angis med en betegnelse som inneholder en klar henvisning til det bestemte kornslaget, dvs. hvete, rug, bygg, havre.

Eksempel: byggmalt, havreflak.

9. Dersom «spelt», «khorasan» eller «durum» er brukt, skal betegnelsen inneholde en klar henvisning til det kornslaget det er snakk om, f.eks. «hvete». Ordet «hvete» kan ledsages av ord som «durum», «spelt» eller «khorasan», på frivillig basis.

Eksempel: hvete eller hvete (durum) eller durumhvete, hvete eller hvete (spelt) eller spelthvete.

10. Angivelse av et bestemt kornslag kan ledsages av ord som «gluten», på frivillig grunnlag.

Eksempel: hvetemel (inneholder gluten) eller hvetemel (gluten).

11. Dersom gluten tilsettes som dette, som en ingrediens, skal det angis hvilket kornslag det kommer fra.

Eksempel: gluten (hvete), hvetegluten eller gluten (fra hvete) dekstrin (hvete) eller (hvetegluten), dekstrin (inneholder hvete) eller (inneholder hvetegluten).

12. Når et produkt som inneholder et av kornslagene nevnt i vedlegg II (f.eks. havre) oppfyller de relevante kravene i forordning (EU) nr. 828/2014⁴, kan angivelsen «glutenfri» eller «svært lavt innhold av gluten» brukes om produktet. Det kornslaget som er nevnt i vedlegg II, skal imidlertid fortsatt angis og framheves i listen over ingredienser i samsvar med artikkel 9 og 21 i forordningen.
13. Når det gjelder nøtter, skal den bestemte typen som er oppført i punkt 8 i vedlegg II, være angitt i ingredienslisten, f.eks. mandler, hasselnøtter, valnøtter, kasjunøtter, pekannøtter, paranøtter, pistasienøtter eller macadamianøtter. Dersom det er brukt ingredienser eller tekniske hjelpestoffer avledet av nøtter oppført i vedlegg II, skal ingrediensene angis med en tydelig henvisning til den spesifikke betegnelsen på nøtten.

Eksempel: aromaer (mandel).

14. I henhold til artikkel 21 nr. 1 bokstav b) i forordningen:

«Uten at det berører bestemmelsene vedtatt i henhold til artikkel 44 nr. 2, skal opplysningene nevnt i artikkel 9 nr. 1 bokstav c), oppfylle følgende krav:

(...)

b) betegnelsen på stoffet eller produktet som står oppført i vedlegg II, skal framheves visuelt på en måte som tydelig skiller det fra resten av ingredienslisten, for eksempel ved hjelp av skrifttype, skriftstil eller bakgrunnsfarge.»

15. Artikkel 21 nr. 1 bokstav b) gir en viss fleksibilitet når det gjelder måten dette kan framheves på, for eksempel med skrifttype, skriftstil eller bakgrunnsfarge. Det er opp til den driftsansvarlige for næringsmiddelretak å velge den mest hensiktsmessige metoden for å skille det berørte allergenet fra resten av ingrediensene på listen. Det er imidlertid behov for visse avklaringer med hensyn til hvilke opplysninger som skal framheves.
16. Når betegnelsen på en ingrediens består av flere ord (f.eks. «poudre de lait», «latte in polvere»), er det tilstrekkelig å bare framheve ordet som tilsvarende det aktuelle stoffet/produktet oppført i vedlegg II. Når betegnelsen på en ingrediens omfatter betegnelsene på et allergen i ett enkelt ord (f.eks. det tyske ordet «Milchpulver» for «melkepulver»), er det tilstrekkelig å framheve den delen av betegnelsen på ingrediensen som tilsvarende det aktuelle stoffet/produktet oppført i vedlegg II.
17. Dersom en sammensatt ingrediens inneholder stoffer som kan forårsake allergier eller intoleranser oppført i vedlegg II, skal disse stoffene framheves i ingredienslisten.

Eksempel: for bananfyll som inneholder eggeplomme, jordbær, sukker, vann, (...), skal ordet «egg» framheves. For en sandwich med majones laget av egg, skal forekomsten av «egg» framheves.

⁴ Kommisjonens gjennomføringsforordning (EU) nr. 828/2014 av 30. juli 2014 om krav til opplysninger til forbrukerne om fravær eller redusert forekomst av gluten i næringsmidler, EUT L 228 av 31.7.2014, s. 5

3.2 Dersom det ikke finnes noen ingrediensliste

18. Artikkel 21 nr. 1 annet ledd fastslår:

«Dersom det ikke finnes noen ingrediensliste, skal angivelsen av opplysningene nevnt i artikkel 9 nr. 1 bokstav c) omfatte ordet «inneholder» etterfulgt av betegnelsen på det stoffet eller produktet som står oppført i vedlegg II.»

19. For næringsmidler som er fritatt fra kravet om en ingrediensliste (f.eks. vin), men som brukes som en ingrediens i framstillingen eller tilberedningen av et annet næringsmiddel som ingredienslisten er gjort tilgjengelig for, skal allergener som forekommer i dette næringsmiddelet, framheves slik at de kan skilles fra resten av ingredienslisten (artikkel 21 nr. 1 får anvendelse).

Eksempel: ingredienser: ... vin (inneholder sulfitter) der ordet «sulfitter» er framhevet.

3.3 Merking av derivater fra samme allergen

20. Artikkel 21 nr. 1 tredje ledd fastslår:

«Dersom flere ingredienser eller tekniske hjelpestoffer i et næringsmiddel stammer fra ett enkelt stoff eller produkt som står oppført i vedlegg II, skal dette i merkingen klart framgå for hver av de aktuelle ingrediensene eller hvert av de tekniske hjelpestoffene.»

21. I forbindelse med dette kravet skal ikke henvisningen til stoffet/stoffene eller produktet/produktene oppført i vedlegg II, nødvendigvis gjentas like mange ganger som disse stoffene er tilsatt. Enhver måte å framlegge opplysningene på, som gjør det klart at flere forskjellige ingredienser stammer fra ett enkelt stoff eller produkt som er oppført i vedlegg II, vil oppfylle kravet og være akseptabel. Henvisningen må imidlertid alltid være direkte knyttet til ingredienslisten, f.eks. ved å plassere de henvisende opplysningene til slutt i ingredienslisten eller i umiddelbar nærhet av den.

Eksempel:

Et næringsmiddel som inneholder tilsetningsstoffer, bærestoffer eller tekniske hjelpestoffer avledet av hvete, kan merkes som følger:

«...
- Tilsetningsstoff (1)
- Tilsetningsstoff (1)
- Bærestoff (1)
- Teknisk hjelpestoff (1)
- ...»

1) fra hvete (der «hvete» skal framheves).

3.4 Unntak

22. Artikkel 21 nr. 1 tredje ledd fastslår at:
«Angivelse av opplysningene nevnt i artikkel 9 nr. 1 bokstav c) er ikke påkrevd dersom næringsmiddelets betegnelse klart viser til det aktuelle stoffet eller produktet.»
23. Dette kravet innebærer at dersom et næringsmiddel selges under betegnelser* som f.eks. «ost», «fløte», som klart viser til et av de allergenene som er oppført i vedlegg II (f.eks. melk) og som ingredienslisten kan utelates for i henhold til artikkel 19 nr. 1 bokstav d) i forordningen, er det ikke nødvendig å angi det aktuelle allergenet på etiketten.
24. Dersom et slikt næringsmiddel selges under en betegnelse som i seg selv ikke klart viser til et av allergenene i vedlegg II, skal den aktuelle betegnelse suppleres med ytterligere opplysninger som «klart viser» til det aktuelle allergenet som påkrevd i artikkel 21 nr. 1 siste ledd.

Eksempel:

«Ambert» (som betegnelse på næringsmiddelet) sammen med «farmhouse blue cheese» (som tilføyelse til betegnelse på produktet, plassert i umiddelbar nærhet av navnet på produktet), der ost er den klare henvisningen til stoffet i vedlegg II.

Ettersom forbrukernes forståelse av betegnelsen på det aktuelle næringsmiddelet kan variere fra medlemsstat til medlemsstat, er det nødvendig å foreta en vurdering i hvert enkelt tilfelle.

25. Dersom betegnelsen på næringsmiddelet klart viser til et av allergenene oppført i vedlegg II, og dette produktet har en ingrediensliste (uansett om det er på frivillig eller obligatorisk grunnlag), skal allergenet som forekommer i dette næringsmiddelet, framheves i ingredienslisten.
Eksempel: «Ost (melk, salt, løpe, ...)» der melk framheves.
26. I tilfelle betegnelsen på næringsmiddelet klart viser til et stoff eller produkt i vedlegg II, men produktet også inneholder andre stoffer eller produkter fra vedlegg II, skal disse allergenene også angis slik at forbrukerne kan foreta velbegrunnede valg av produkter som er trygge for dem.

3.5 Frivillig gjentakelse

27. Uten at det berører eksisterende EU-bestemmelser for bestemte næringsmidler⁵, er det ikke mulig frivillig å gjenta opplysningene om allergenet utenfor ingredienslisten, eller bruke ordet «inneholder» etterfulgt av navnet på stoffet eller produktet oppført i vedlegg II, eller bruke symboler eller tekstbokser (se forordningens betraktning 47 og artikkel 21 nr. 1 lest i sammenheng med artikkel 36 nr. 1.

*Betegnelsen er definert i artikkel 17.

⁵ Blant annet bestemmelsene i artikkel 51 nr. 2 i forordning (EF) nr. 607/2009 om fastsettelse av visse nærmere regler for gjennomføring av rådsforordning (EF) nr. 479/2008 med hensyn til beskyttede opprinnelsesbetegnelser og beskyttede geografiske betegnelser, tradisjonelle betegnelser, merking og presentasjon av visse vinprodukter.

4. Opplysninger om allergener for ikke ferdigpakke­de næringsmidler

28. Artikk­el 44 i forordning (EU) nr. 1169/2011 fastslår:

«1. For næringsmidler som frambyr for salg til sluttforbruker eller til storhusholdninger uten å være ferdigpakket, eller for næringsmidler som pakkes på salgsstedet på anmodning fra kjøperen eller er ferdigpakket med sikte på umiddelbart salg:

a) er angivelse av opplysningene nevnt i artikkel 9 nr. 1 bokstav c) obligatorisk, (...)

2. Medlemsstatene kan vedta nasjonale tiltak for hvordan opplysningene eller deler av opplysningene nevnt i nr. 1 skal gjøres tilgjengelige, herunder eventuelt hvilken uttrykks- eller presentasjonsform som skal anvendes.»[#]

29. Forordningen inneholder bestemmelser om obligatorisk informasjon om allergener for ikke ferdigpakke­de næringsmidler.

30. Medlemsstatene skal fortsatt kunne vedta nasjonale bestemmelser om hvordan informasjon om allergener skal gjøres tilgjengelige for slike næringsmidler. Det er i prinsippet mulig å tillate et hvilket som helst kommunikasjonsmiddel for å angi informasjon om allergener, som gjør det mulig for forbrukeren å ta velbegrunnede valg, f.eks. en etikett, annet ledsagende materiale, eller andre måter, herunder moderne teknologiske verktøyer eller muntlig kommunikasjon (dvs. verifiserbare muntlige opplysninger).

31. Dersom det ikke er vedtatt nasjonale tiltak, får bestemmelsene i forordningen om ferdigpakke­de næringsmidler også anvendelse for ikke ferdigpakke­de næringsmidler. I henhold til artikkel 13 i forordningen skal informasjon om allergener følgelig være klart synlig, lett leselig, og dersom det er relevant, ikke kunne fjernes, og gjøres tilgjengelig i skriftlig form. Det er derfor ikke mulig å bare opplyse om allergener på anmodning fra forbrukeren. Dessuten får merkingskravene fastsatt i artikkel 21 i forordningen anvendelse (nr. 3-21 over).

5. Oppdatering av vedlegg II

32. Artikk­el 21 nr. 2 i forordningen fastslår:

«For å sikre bedre informasjon til forbrukerne og ta hensyn til den seneste utviklingen i vitenskapelig og teknisk kunnskap skal Kommisjonen på nytt systematisk undersøke og om nødvendig ajourføre listen i vedlegg II ved hjelp av delegerte rettsakter, i samsvar med artikkel 51.

(...)»

33. Ajourføringen av listen i vedlegg II kan bestå i at et stoff legges til eller fjernes fra listen.

[#] Mattilsynet bemerker at Norge ikke har vedtatt slike nasjonale tiltak, se side 1 og 2. Dette betyr at opplysninger om allergener i ikke ferdigpakke­de næringsmidler må gis i skriftlig form. Opplysningene må være skriftlig tilgjengelig direkte for forbruker og lette å lese.

Når det gjelder fjerning av matallergener fra listen, inneholdt direktiv 2000/13/EF⁶ særlige bestemmelser om at berørte parter kunne framlegge for Kommisjonen undersøkelser som dokumenterer at det for visse allergener er blitt vitenskapelig fastslått at de ikke kan forårsake uønskede reaksjoner. Disse særlige bestemmelsene er ikke blitt opprettholdt i forordningen. Dette er likevel ikke til hinder for at potensielt berørte parter kan fremlegge for Kommisjonen dokumentasjon som fastslår at det under visste omstendigheter ikke er sannsynlig at produkter avledet av stoffer oppført i vedlegg II, vil utløse uønskede reaksjoner hos mennesker.

34. Slik dokumentasjon kan utarbeides i samsvar med EFSA's «Guidance on the preparation and presentation of applications pursuant to Article 6 paragraph 11 of Directive 2000/13/EC»⁷ og sendes til Kommisjonen i minst to eksemplarer på et elektronisk medium (CD-er eller minnepinner) til følgende adresse:

Directorate General for Health and Food Safety, Unit E1
European Commission

B-1049 Brussels BELGIUM

⁶ Se artikkel 6 nr. 11 annet ledd i direktiv 2000/13/EF om tilnærming av medlemsstatenes lovgivning om merking og presentasjon av samt reklamering for næringsmidler, EFT L 109 av 6.5.2000, s. 29.

⁷ EFSA Journal 2013;11

Felles postmottak
Postboks 383
2381 Brumunddal

Telefon: 22 40 00 00
Sentralbordet vårt er åpent
på hverdager kl. 08:00–15:45
(15:00 om sommeren,
15. mai – 15. september)

Publisert mai 2018

postmottak@mattilsynet.no
mattilsynet.no

VIL DU VITE MER?
mattilsynet.no